

RECENZÍÓK

Cikkismertetés: A nemek közötti esélyegyenlőtlenség gyökereit hat kritikus szinten átalakító keretrendszer

Article review: A framework that transforms the roots of gender inequality at six critical levels

Ismertető: [Devosa Iván](#)

Ismertetett cikk: Julia Zielke, Joe Strong, Furqan Ahmed, Céline Miani, Yudit Namer, Simone Storey, Oliver Razum, Towards gender-transformative SRHR: a statement in reply to EUPHA and offer of a working definition, European Journal of Public Health, Volume 32, Issue 5, October 2022, Pages 668–669, doi: [10.1093/eurpub/ckac102](https://doi.org/10.1093/eurpub/ckac102)

Kulcsszavak: szexuális és reprodukív egészség és jogok (SRHR); nemi szempontok figyelembevétele; szociális és közegészségügy

Keywords: *sexual and reproductive health and rights (SRHR); gender-responsive; social and public health*

ELŐZMÉNYEK

A szerzők támogatják az EUPHA (European Public Health Association – Európai Közegészségügyi Egyesület) szexuális és reprodukív egészségről és jogokról szóló nyilatkozatát és felhívásukat a nemek közötti egyenlőséget jobban figyelembe vevő szociális és közegészségügyi infrastruktúra kialakítására Európában és azon kívül is. Megfogalmazásuk szerint az UNDP (United Nations Development Programme – ENSZ Fejlesztési Program) definícióját alapul véve a nemek közötti egyenlőségre reagáló politikákat és programokat úgy lehet értelmezni, mint amelyek a meglévő nemek közötti egyenlőtlenségekre reagálnak azáltal, hogy elősegítik az egyenlő részvételt és az egészségügyi előnyökből

való egyenlő részesedést: ez magában foglalja a nők, a lányok, a nemileg sokszínű és a transznemű személyek számára nyújtott egészségügyi szolgáltatások javítására irányuló erőfeszítéseket, valamint a nemek közötti igazságosságot biztosítja az egészségügyben. Az EUPHA nyilatkozatán és cselekvési felhívásán túl – amely globális emberi jogi szempontból a strukturális és szabályozási reformok mellett érvel – a publikáció szerzői javasolják, hogy hasznos lenne, ha nagyobb hangsúlyt fektetnének a döntéshozók a nemi egyenlőtlenségek csökkentését célzó, nemekről való gondolkodást módosító megközelítések (gender transformative approach¹) meghatározásának egyértel-

¹ A társadalmi nemekről való gondolkodás megváltoztatását célzó megközelítések (gender-related thinking approach) fennálló nemi alapú normák átalakítására és a nemek közötti egyenlőtlenségek megszüntetésére szolgáló programok és beavatkozások, ahol mindkét nem egyenlő felelősségét hangsúlyozzák. (Vitrai, 2023)

műbbé tételére, amely ökológiai megközelítést alkalmaz a társadalmi változás helyének és módjának meghatározására.

A nemek közötti egyenlőséget átalakító keretrendszer (gender-transformative framework) nagy vonalakban a nemek közötti egyenlőtlenség struktúráival és okaival foglalkozik és az egyéni beavatkozásokon túlmutató, egyenlőtlen hatalmi viszonyok és káros nemi normák átalakításának módjaira mutat rá (WHO), ám továbbra sem világos, hogy a nemek közötti egyenlőséget átalakító megközelítések és utak milyen átalakító változásokat tesznek lehetővé, illetve, hogy mely elméleti utak képesek ezt a változást hatékonyan megvalósítani.

A kutatók szerint a politika és a gyakorlat közötti stratégiai hídépítés kulcsfontosságú a nemek közötti egyenlőség előmozdításához az európai SRHR-területén (sexual and reproductive health and rights – szexuális és reprodukív egészség és jogok) és általában a közegészségügyben. A meghatározásuk azt is elismeri, hogy a sikeres közegészségügyi beavatkozások több társadalmi és strukturális rétegen és ökológiai szinten transzverzális módon működnek, miszerint a nemek közötti egyenlőség egy többdimenziós és relációs, intézmények és szereplők hálózatában megtestesülő folyamat, amely túlmutat a rövid és középtávú nemspecifikus beavatkozásokon.

MÓDSZERTAN

Tervezett megoldásként a kutatók kidolgoztak egy, az egyenlőtlen és igazságtalan nemek közötti esélyegyenlőtlenség gyökereit hat kritikus szinten átalakító keretrendszert:

Elméleti szint: a nemek és a nemi normák, pl. a férfiasság interdiszciplináris és interszekcionális perspektíváinak támogatása, a hatalmi dinamikák, a szexualitás és az identitás tudatosítása.

Operatív szint: a nemek közötti egyenlőség elméletének beépítése a szexuális és reprodukív egészségügyre vonatkozó kutatási módszerek tervezésébe, pl. annak biztosítása, hogy a kvalitatív, kvantitatív és vegyes módszereket alkalmazó eszközök ne csak a nemi szempontokat, hanem a nemek közötti egyenlőséget is figyelembe vegyék valamint módot kell találni a nemi normákban és attitűdökben bekövetkezett változások és a szexuális és reprodukív egészségügy javulásának mérésére, például olyan eszközökkel, mint a nemzetközi férfiak és a nemek közötti egyenlőség felmérése (IMAGES – International Men and Gender Equality Survey).

Egyéni szint: személyközpontú megközelítés biztosítása a kutatásban, amely magában foglalja az olyan embereket, akik az egymást keresztező elnyomó struktúrák miatt marginalizálódnak, mint például az etnikai hovatartozás, a szexualitás, a nem, a képességek, a nyelv, az osztály. Emellett a kutatás és a kutatók attitűdjével, etikájával és feltételezéseivel kapcsolatos reflexív kutatási gyakorlatok beépítése is szükséges.

Kapcsolati szint: kritikusan reflektálni arra, hogy a nemek közötti dinamika hogyan működik a mindennapokban és az élet során, hogyan alakítja ez a megértésünket és mit jelent ez a nemek közötti transzformatív együttműködések számára; kapcsolatokat építeni a meglévő érdekeltekkel, például LMBTQI+ csoportokkal, és bevonni a férfiakat és fiúkat, segítve őket abban, hogy szövetségessé váljanak a változásokban.

Strukturális szint: vizsgálja meg a szexuális és reprodukív jogok, valamint a politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális és jogi rendszerek és struktúrák közötti összefüggéseket, valamint ezek intézményesülésének módjait, amelyek mindegyike nemi átalakító megközelítést igényel a társadalmi igazságtalanságok kezelése és a reprodukív jogok előmozdítása érdekében.

Közösségi szint: tanulni, felerősíteni és megsokszorozni a nemekkel kapcsolatos attitűdöket, sztereotípiákat megváltoztató üzeneteket, amelyek már most is terjednek a közösségi médiában, az oktatási rendszerekben és a formális és informális kötelezettségvállalások más formáiban, nem korlátozódva a formális akadémiai vagy klinikai környezetre.

EREDMÉNYEK

A kutatók megfigyelték, hogy az e szinteken a változás irányába tett lépések idővel egyenlőtlenül alakulhatnak és függhetnek az intézményi infrastruktúrától, az anyagi feltételektől, valamint más helyi és globális tényezőktől, azonban azt mutatják, hogy az igazságtalan rendszerek megváltoztathatók.

KÖVETKEZTETÉSEK

Folyamatos cselekvésre és stratégiai együttműködésre van szükség a kormányok, az aktivisták, az egészségügyi szolgáltatók, a civil társadalmi szervezetek

és a kutatóintézetek között, amelyek saját magukat és egymást is erősítik az erőik mozgósításában a saját szintjeiken belül és azokon keresztül is. Európában még messze állunk a nemek közötti egyenlőségtől, amint azt az EUPHA nyilatkozata is világosan mutatja.

AJÁNLÁS

Az itt bemutatott hat szint, mint fogalmi eszköz segíthet a kutatók, politikai döntéshozók és gyakorlati szakemberek folyamatban lévő, a társadalmi nemekről való gondolkodás átformálását célzó megközelítések megváltoztatására irányuló erőfeszítéseinek szélesebb társadalmi rétegekbe való beágyazásában, melyre hazánkban is nagy szükség van.

Közismert, hogy a nemek közötti egyenlőségben Magyarország komoly lemaradásban van, épp ezért az alap- és középfokú oktatási intézményekben is az egészségnevelési programok része kell, hogy legyen az ilyen irányú ismeretek átadása és a nem normákban és attitűdökben bekövetkezett változások kialakítása.

HIVATKOZÁSOK

Julia Zielke, Joe Strong, Furqan Ahmed, Céline Miani, Yudit Namer, Simone Storey, Oliver Razum, Towards gender-transformative SRHR: a statement in reply to EUPHA and offer of a working definition, European Journal of Public Health, Volume 32, Issue 5, October 2022, Pages 668–669, doi:

[10.1093/eurpub/ckac102](https://doi.org/10.1093/eurpub/ckac102)

Vitrai J. (2023): Cikkismertetés: A társadalmi nemekről (genderről) való gondolkodás megváltoztatásának pozitív hatása a serdülőkorúak szexuális egészségére, Multidiszciplináris Egészség és Jólét (1)1:1-4 doi: 10.58701/mej.9580

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Devosa Iván

Károli Gáspár Református Egyetem, Pedagógiai Kar, Kecskemét

devosa.ivan@gmail.com

CIKKINFORMÁCIÓK

Doi: [10.58701/mej.9693](https://doi.org/10.58701/mej.9693)

Beküldve: 2023. 01. 28

Elfogadva: 2023. 02. 01.

Megjelentetve: 2023. 03. 06.

Copyright © 2022 Devosa István. Kiadó: Magyar Népegészségügy Megújításáért Egyesület. Ez egy nyílt hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-4.0 licenstszerződés alapján.